

Tütengil On Yıl Önce Öldürülmüştü

58 yıllık ömrüne çok şey sığdırdı Tütengil. Yaşamıyla Türk eğitimine hizmet etmenin en güzel örneklerinden birini verdi. 1979'da bir sabah evinden üniversiteye ders vermeye giderken vurdular onu. Bilim yolunda, demokrasi yolunda şehit oldu.

ARSLAN KAYNARDAĞ Felsefeci

Türk halkının, Türk bilim dünyasının her zaman kendisiyle övüneceği Prof. Cavit Orhan Tütengil'i on yıl önce bugün kaybetmiştik. Ülkeyi karanlıklara boğmak isteyen güçler, böyle bir insanı 7 Aralık 1979 günü öldürdüler. Onun ölümüyle yeri kolay doldurulmayacak bir kültür adamını, gerçek bir dostu yitirmenin acısını tattık. Tütengil'e olan sevgide birleşmek şu anda tek avuntumuz. Bana öyle geliyor ki onu şimdi eskisinden daha iyi anlıyor, daha çok seviyoruz.

Tütengil'i Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne girdiğim yıl tanımıştım. Derslerde, seminerlerde karşılaşıyorduk. Anadolu'dan gelmiş bir halk çocuğu, ilgi alanı geniş bir öğ-

renci idi. Onu bir gün arkadaşlarıyla tartışırken gördüm. Konu şu idi: Felsefe mi, sosyoloji mi önemlidir? Biraz çocukça olan tartışma büyüdü, bir öğrencinin basit sorunu olmaktan çıktı. Tütengil, "Ülke işlerinde felsefeye mi, sosyolojiye mi daha çok önem verilmeli" diye sormaya başladı. Kimi "felsefe" diyordu, kimi de "sosyoloji ile felsefenin eşdeğerde olduğunu" öne sürüyordu.

Tütengil, memleketin o kadar büyük sorunları varken felsefenin kendisini ikinci derecede ilgilendirdiğini, soyut değil, somut şeylerle uğraşılması gerektiğini o gün kesin bir dille söylemişti.

Bu anımla Tütengil'in toplumbilime olan

ilgisinin ne denli eski, ne denli kökten olduğunu belirtmek istiyorum. Felsefe ile toplumbilim arasında böyle bir karşılaştırma yapılmaması gerektiğini daha sonra o da çok iyi anlamıştı.

1944 yılındaydık, fakültede bir konferans duyurusu yapıldı. Konu şu idi; "Türkiye nasıl kurtarılabilir?"

Peki böyle bir çarpıcı konunun konferansçısı kimdi? Az sonra öğrendik ki arkadaşımız Tütengil verecekti bu konferansı. Kurtarmak, kurtarılmak da ne oluyordu? Çok geçmeden her şey anlaşıldı: Konferansçımız toplumbilimci Prens Sabahattin'in "Türkiye Nasıl Kurtarılabilir?" adındaki kitabından söz edecekti. Konferans verildi, ilgiyle izlendi. Prens Sabahattin, daha sonra Tütengil'in fakülteyi bitirme tezi oldu ve bu konu üzerindeki incelemelerini son yıllarına kadar sürdürdü.

Tütengil'in o yıllarda bir de dergi girişimi vardır. **Değirmen** adında bir dergi çıkarırdı, oradaki birçok yazıları kendi yazardı. Sanırım

(Arkası 16. Sayfada)

5.12-89

Tütengil On Yıl Önce Öldürülmüştü

(Baştarafı 2. Sayfada)

15 sayı kadar çıkarabilmişti. Adından da anlaşılacağı gibi bu çok ilginç dergi Anadolu'nun sesi idi; İstanbul'a gelen bir grup gencin düşüncelerini dile getiriyordu. Orada sözcü ve yönetici hep Tütengil oldu. Önsözde şunları yazmıştı.

"Her doktrine saygılıyız. Beyoğlu caddelerini eskilik yenilik yaygarası koparan sarhoş edebiyatçılara bıraktık. Güneşi, köyümüzü, insanları, Anadolu'yu hatırlatan Beyazıt semti bize yeter. Baudelaire ve Rimbaud gibi serse-ri olmaya niyetimiz yok."

Derginin ilk sayısı 1942 tarihidir. Bu sayıdaki "Düşünce ve İşbirliği" başlıklı yazısında "İşe gitmeyen düşünce, düşünceden gelmeyen iş kadar zararlı birşey yoktur" diyor ve "Büyük Türkiye'nin bu sentez insanını beklediğini" öne sürüyordu. Bir yandan "Geçen Ayın Düşünce Hayatı" başlığı altında, baskındaki önemli yazıların bibliyografyasını hazırlarken bir yandan da **Ziya Gökalp Bibliyografyası**'nı bölümler halinde yayımlıyordu.

Değirmen'in üçüncü sayısında bir dilek yer almıştı: Ünlü felsefeci ve sosyolog Mehmet İzzet'in mezarının Türkiye'ye getirilmesi dileği idi bu. Mehmet İzzet, 1930'da Berlin'de hayata gözlerini yummuştu. Bu dilek yerine getirildi mi bilmiyorum.

Prof. Hilmi Ziya Ülken ve Prof. Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu'nun yazıları da çıkmıştır De-

ğirmen'de. Sayıları azdır, ama değerli yazılardır bunlar.

Dergiler, Türk düşünce hayatında her zaman önemli roller oynamışlardır. Bunu çok iyi bilip değerlendiren Tütengil, dergilerle ilgisini ömrü boyunca sürdürdü, destekledi onları, sorumluluklarını yükledi.

1960'ta **Kitap Belleten** adında bir dergi yayımlamaya başlamıştı. Tütengil beni özendirip destekleyenlerin başında yer aldı, dergimde yazıları çıktı. Sayıların yayımlanması gecikirse benden çok üzülürdü. Muallimler Birliği'nin dergisi olan **Bilgi**'yi bir süre o çıkardı.

Sürekli bir yayın olan **İktisat Fakültesi Sosyoloji Konferansları**'nı hazırlamayı bir tarihten sonra üstlendi. Başarı ile yapıyordu işini. Bu dizinin Ziya Gökalp, Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu, Hilmi Ziya Ülken özel sayılarını yayımladı.

1976'da, geçen bir yılın olaylarını toplumbilimci gözüyle ele alarak **Varlık Yılığ**'ında değerlendirmeye başlamıştı.

Basın tarihimizi, güncel basını sosyolojinin inceleme konusu yaptı, Anadolu basınına önem verdi. Fransa'da, İngiltere'de bulunduğu yıllarda yurtdışında yayımlanan Türk gazeteleriyle ilgilendi, onların tarihini inceledi.

Aynı zamanda iyi bir yöntem bilimciydi Tütengil. 1969'da **Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Metod** adındaki kitabını çıkardı.

Az gelişmişlik sosyolojisine, köy sosyolojisine, yol sosyolojisine önem verdi, bu alanla-

ra katkıları oldu. Başta Ziya Gökalp, Prens Sabahattin, Prens Lutfullah, Rıza Nur olmak üzere birçok düşünce adamlarına ilişkin araştırma ve incelemeler yaptı. Türk kültürüne, Türk düşüncesine yapılan en küçük bir hizmeti, en küçük katkıyı bile değerli saydı, yazılarında andı onları, özendirdi.

Atatürk ve Atatürkçülük konusuna yeni yorumlar getirdi, denemeler yazdı.

Hilmi Ziya Ülken ve Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu onun sevgili hocalarıydı, çok şey öğrendi onlardan, olumlu yönlerinden yararlandı ve çok geçmeden onları aşarak kendi yolunda ilerlemeye başladı.

Fındıkoğlu birçok alanlarda tutucu olduğu halde o devrimci idi. Türk Dil Kurumu'na üye oldu, bu kurumda sorumluluk aldı. Fındıkoğlu Köy Enstitüleri'ni onaylamadığı halde Tütengil bu okullarda öğretmenlik yaptı, onları her zaman savundu.

58 yıllık ömrüne çok şey sığdırdı Tütengil. Yaşamıyla Türk eğitime hizmet etmenin en güzel örneklerinden birini verdi.

1979'da bir sabah evinden üniversiteye ders vermeye giderken vurdular onu. Bilim yolunda, demokrasi yolunda şehit oldu. Böylece çok önemli bir toplumbilimciyi, namuslu bir aydını en verimli çağında kaybettik.

Gelecek kuşakların onun adına, anısına ve emeğine sahip çıkacaklarına inanmak istiyorum. Tütengil adı her zaman saygı ve sevgi ile anılacaktır.

İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi
Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 5 2 3 5 3 1 0 0 6 *